

ЛЕКЦІЯ 1

Тема: Сучасний стан і перспективи розвитку та застосування ІКТ в навчальному процесі.

Мета: ознайомитися із сучасним станом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх застосуванням у навчальному процесі.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, навчальний процес, сучасні технології навчання.

Література

1. Кобися А. П. Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні предметів шкільного курсу: навчально-методичний посібник / А. П. Кобися. - Вінниця : ТОВ Ландо ЛТД, 2015. - 394 с.

2. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании: учеб. пособ. [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / И.Г. Захарова. - М. : Издательский центр «Академия», 2003. - 192 с.

3. Морзе Н. В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій / Н.В. Морзе. - К. : Видавнича група ВНУ, 2006. - 298 с.

4. Данилова О. Мультимедіа власноруч : текст, графіка, аудіо, анімація, відео / О. Данилова, В. Монако, Д. Монако. - К. : Вид. дім «Шкільний світ» : [вид. Л.Галіцина]. - 2006. - 120 с.

5. Освітні технології: навч.-метод. посібник / [О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.]; за ред. О. М. Пєхоти. - К. : А.С.К., 2003. - 255 с.

6. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник / Пометун О., Пироженко Л. ; за

загальною редакцією. О. І. Пометун. - К. : Видавництво А.С.К., 2004.
- 192с.

7. Сучасні інформаційні технології та їхнє використання:
Навчальний посібник / Гуревич Р. С., Шестопалюк О. В., Кадемія М.
Ю. та ін. Київ, 2006. - 631 с.

8. Трайнев В. А. Новые информационные коммуникационные
технологии в образовании / В. А. Трайнев, В. Ю. Теплышев, И. В.
Трайнев. - М. : «Дашков и К», 2008. - 320 с.

Інформаційні ресурси

1. Віртуальна бібліотека електронних видань. [Електронний
ресурс]. - Режим доступу: <http://infomine.ucr.edu>.

2. Довідково-інформаційний портал Грамота.RU. [Електронний
ресурс]. - Режим доступу: <http://www.gramota.ru>.

5. Каталог освітніх ресурсів. [Електронний ресурс]. - Режим
доступу: <http://osvita.org.ua>.

6. Літературний портал. [Електронний ресурс]. - Режим
доступу: <http://lit.portal.kharkov.ua/catalog>.

7. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.

8. Посилання на словники з культури та мистецтва.
[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pautina.net>.

9. Пошукова система онлайнгазет та журналів «Віртуальна
бібліотека». [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<http://www.vlibrary.ru>.

10. Ресурси українського слова. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://lingresua.tripod.com/domivka.htm>.

12. Сайт відділу освітніх проектів компанії «Кирил і Мефодій». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://edu.km.ru> .

13. Сайт програми «Навчання та доступ до Інтернет» програми «Project Harmony, Inc». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://iatp.projectharmony.ru>.

14. Світ енциклопедій: посилання на електронні енциклопедичні ресурси Інтернет, російськомовні енциклопедичні та псевдоенциклопедичні видання. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.encyclopedia.ru/encyc.html>.

15. Український сайт програми Intel® Навчання для майбутнього». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.iteach.com.ua>.

16. Intel® Teach to the Future. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.intel.com/education/teach>.

План лекції

1. [Використання ІКТ у навчально-виховному процесі.](#)
2. [Переваги та недоліки використання ІКТ у навчальному процесі.](#)
3. [Технології електронного навчання.](#)

1. Використання ІКТ у навчально-виховному процесі

Сучасний період розвитку суспільства характеризується сильним впливом на нього інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які проникають в усі сфери людської діяльності, забезпечують поширення інформаційних потоків у суспільстві і утворюють глобальний інформаційний простір. Невід'ємною і важливою частиною цих процесів є комп'ютеризація освіти. Зараз в Україні йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, пов'язаними із внесенням коректив у зміст технологій навчання, які повинні бути адекватними сучасним технічним можливостям і сприяти гармонійному входженню дитини в інформаційне суспільство. Комп'ютерні технології покликані стати невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, значно підвищувати його ефективність. Тому рівень комп'ютеризації разом з кадровим і методичним забезпеченням навчального процесу є вирішальним показником оцінювання дієздатності сучасного навчального закладу. Інформаційне середовище – засіб ефективної взаємодії учасників освітнього процесу: дітей, педагогів, батьків. Основним призначенням служби інформаційного забезпечення є:

- формування інформаційного освітнього середовища закладу, поетапне вирішення задач інформатизації освіти;
- упровадження нових інформаційних технологій в освітній і управлінський процеси;

- інформаційно-методичне забезпечення навчально-виховного процесу;

- упровадження електронного документообігу. Використання ІКТ у навчально-виховному процесі Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ - це одна із самих нових та актуальних проблем у вітчизняній педагогіці.

Комп'ютер же для педагогів може стати потужним технічним засобом навчання дітей. Використання комп'ютера дозволить розширити можливості педагога, створити базу для залучення дітей до комп'ютерних навчальних програм.

Застосування комп'ютерів, мультимедіа та інформаційних технологій у якості дидактичних засобів використовується для підвищення мотивації та індивідуалізації навчання, розвитку творчих здібностей учнів та для створення благополучного емоційного фону. Використання мультимедіа у навчанні не тільки збільшує швидкість передачі інформації дітям та підвищує рівень її засвоєння, а й сприяє розвитку таких процесів як увага, пам'ять, мислення, уява, мовлення, розвиває почуття кольору, композиції, бере участь у інтелектуальному, емоційному та моральному розвитку дітей. Новизна комп'ютера та інтерактивного обладнання відображаються в розширенні та збагаченні змісту знань, вмінь та навичок дитини, в інтенсифікації створення структурних комплексів інтелектуального та мотиваційно-емоційного характеру, у зміні динаміки процесу психічного розвитку. Важливо відзначити, що інформаційно -

комунікаційні технології можна успішно використовувати як в освітній діяльності педагогів, так і в управлінській, методичній роботі, роботі психолога, комірника, завгоспа, медичної сестри.

Використання ІКТ в управлінській діяльності

1. Робота в міській освітній мережі ;
2. Розрахунок стажу роботи працівників;
3. Співпраця з закордонними та вітчизняними навчальними закладами з інших міст України;
4. Створення бази даних працівників НЗ, учнів та батьків;
5. Робота з документацією (звіти, інформація в різні органи, накази, довідки тощо)
6. Участь у форумах, чатах, конференціях;
7. Опрацювання нормативно-правової документації шляхом використання Інтернет;
8. Створення портфоліо педагогічних працівників;
9. Оформлення внутрішнього контролю за службами в електронному вигляді.

Використання ІКТ у методичній роботі

1. Оформлення ділової документації; 2. Проведення контрольної — аналітичної діяльності (підготовка схем аналізу, обробка даних, результативність у вигляді графіків, діаграм (атестація педагогів, рівень знань дітей з різних розділів програми тощо);
2. Робота в мережі Інтернет з питання самоосвіти та накопичення інформаційного матеріалу.
3. Оформлення атестаційних матеріалів;

4. Розробка презентацій до семінарів, методичних об'єднань, конференцій, педагогічних рад, консультацій для вихователів;

5. Використання мультимедійного супроводу в роботі з дітьми на заняттях, під час проведення свят та розваг, режимних моментів; у роботі з батьками (під час проведення консультацій, батьківських зборів, Днів відкритих дверей тощо);

6. Оформлення картотеки періодичних видань, облік методичної та художньої літератури;

7. Оформлення стендів, інформаційних куточків;

8. Оформлення буклетів, ППД роботи кращих вихователів, матеріалів для участі в різноманітних конкурсах.

9. Накопичення ілюстративних матеріалів для випуску санбюлетнів, порад для батьків, оформлення презентацій, буклетів.

10. Обмін досвідом роботи з іншими педагогічними колективами.

Використання ІКТ у психологічній роботі

1. Оформлення ділової документації;

2. Оформлення інформаційного куточка для педагогів та батьків; 3. Діагностування педагогів з використанням комп'ютерних діагностичних методик (тести Люшера, Равена, Векслера);

4. Діагностування дітей за допомогою комп'ютерних методик;

5. Обробка даних результатів проведених досліджень у вигляді схем, діаграм;

6. Корекційно-розвивальна робота з дітьми за допомогою розвивальних програм;

7. Розробка презентацій для виступу на семінарах, конференціях, батьківських зборах;

8. Використання мультимедійного супроводу при проведенні тренінгів, психологічних ігор тощо.

Інтенсивний розвиток інформаційних і комп'ютерних технологій, загальна комп'ютеризація закладів освіти, швидке збільшення парку домашніх комп'ютерів, порівняно простий доступ у світову комп'ютерну мережу Інтернет робить дуже актуальним створення спеціалізованих сайтів для дітей. Портал садка доступний для різних груп користувачів засобами Інтернет-технологій. Цей інформаційний ресурс призначений для надання дітям, їх батькам, педагогам різноманітної інформації про історію закладу, педагогічний колектив, про останні події, що відбулися. Він надає можливість спілкування батьків і педагогів. Тут можна дізнатися про результати інноваційної діяльності садка, про зміцнення його матеріально-технічної бази. Окрім цього сайт ДНЗ або інших освітніх установ може стати для батьків джерелом інформації навчального, методичного або виховного характеру. На сторінках таких сайтів батьки можуть отримати інформацію про методи зміцнення здоров'я дітей, їх безпеку, правила поведінки дитини в сім'ї та в суспільстві, корисні поради з навчання і виховання майбутніх кваліфікованих робітників. Телекомунікації дозволяють батькам у реальному режимі часу відстежувати освітньо-виховний процес своїх дітей, отримувати інформацію про проблеми, що виникають у навчанні і поради, спрямовані на

усунення конкретних проблем у взаємодії з педагогом. Вирішення проблем формування професійної компетентності педагога в умовах інформатизації сучасної освіти потребує змін змісту наявної підготовки педагогічних кадрів та створення належних організаційно-педагогічних умов для впровадження сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій в освітньо-виховний процес. Саме тому методисти повинні використовувати різні форми роботи з педагогами:

- тижні педагогічної майстерності, у межах яких педагоги проводять відкриті покази, на яких представляють успішний досвід упровадження інформаційних технологій в освітній процес;

- майстер - класи, де вихователі вчать методів і прийомів роботи з дітьми з використанням інформаційних технологій;

- педагогічні майстерні та наставництво, роботу в парах, де педагоги спілкуються та переймають досвід тих вихователів, які можуть посприяти в освоєнні та застосуванні нових технологій;

- навчальні та тематичні семінари, які проводить вихователь - методист з метою удосконалення вмінь та навичок вихователів. Наприклад: «Як створити мультимедійну презентацію», «Підготовка наочних та дидактичних матеріалів засобами Інтернет» тощо. Адміністрація закладу може також організувати та провести в навчальному закладі такі конкурси:

- цифрових презентацій «Моя група»;

- електронних методичних матеріалів і презентацій для занять;
- інформаційних буклетів для батьків;
- електронних групових газет тощо.

У результаті впровадження в роботу навчальних закладів ІКТ можна очікувати такі результати:

1. Підвищення ефективності процесу навчання.
2. Активізація пізнавальної діяльності учнів.
3. Підвищення рівня професійної майстерності педагогів.
4. Виявлення рівня психолого-педагогічної компетенції батьків.
5. Створення єдиного інформаційного середовища.
6. Створення активної, працездатної системи підтримки сімейного виховання, через використання інформаційно - комп'ютерних технологій.
7. Забезпечення активної участі батьків у освітньо-виховному процесі.

2. Переваги та недоліки використання ІКТ у навчальному процесі.

Сьогодні інформаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства. У цих умовах революційних змін вимагає й система навчання. Тобто актуальність даного питання має місце у сучасному освітньому середовищі, адже

нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет. Вони дають змогу викладачеві краще подати матеріал, зробити його більш цікавим, швидко перевірити знання учнів та підвищити їхній інтерес до навчання. Викладач має можливість отримувати найостаннішу інформацію, активно спілкуватися з колегами, учнями та батьками. Завдяки цьому підвищується авторитет викладача, він дійсно може бути носієм культури, знань, усього передового.

Впровадження ІКТ в освітню систему України та формування єдиного інформаційно-освітнього простору - одні з пріоритетних напрямів сучасної державної політики. На це націлює Указ Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» №1497/2005, Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки», рішення колегії МОН України від 21.03.2008 р, наказ МОН України від 24.03.2009 р. №54"Науково-методичні основи використання ІКТ у навчально-виховному процесі в середовищі "1 учень - 1 комп'ютер" на базі нетбуків".

Концепція інформаційних технологій була додана до елементу комунікації і виникла у 1980-ті роки. Наразі ІКТ включають апаратні засоби (комп'ютери, сервери, тощо) та програмне забезпечення (операційні системи, мережеві протоколи, пошукові системи, тощо). Їхні можливості широко застосовують під час навчального процесу, звідси ІКТ можна вважати педагогічною технологією.

До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання відносяться Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання).

Інтернет - це джерело інформації, корисної з точки зору навчальної діяльності, її аналізу та оцінювання. Учитель може використовувати інформаційні ресурси Інтернет за наступними напрямками:

- самоосвіта, тобто вивчення досвіду колег в інших містах України й інших країн;

- підготовка конспектів, дидактичних та атестаційних матеріалів;

- позакласна робота учнів при підготовці рефератів, доповідей, повідомлень, індивідуальних творчих завданнях;

- використання безпосередньо на уроках при самостійній роботі з документами, що вивчаються, довідковими матеріалами, навчальними інтерактивними моделями тощо (за умови наявності підключення класу до Інтернету);

- тестування знань учнів з окремих предметів або розділів курсів;

- участь у дистанційних предметних олімпіадах, вікторинах.

У будь-якому варіанті доступ в Інтернет для викладача підвищує і рівень підготовки самого викладача, і рівень проведення

занять, і якість знань учнів. При цьому інтерес більшості учнів до комп'ютера й Інтернету підвищує мотивацію навчання.

Мультимедійні програмні засоби дозволяють поєднувати текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію. Одночасне використання кількох каналів сприйняття навчальної інформації дозволяє підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу.

Модернізація післядипломної педагогічної освіти сьогодні пов'язується саме із запровадженням різних видів мережевих систем, які дають змогу об'єднувати інформаційні ресурси, створювати освітній простір, що сприяє розвитку конкурентоспроможності педагогічних працівників.

Якісно новими характеристиками таких освітніх інформаційно-комунікаційних мережевих систем є: орієнтація на потреби професійної діяльності педагога, серед яких пріоритетною є потреба у неперервному самовдосконаленні та самореалізації; доступність і відкритість будь-якої форми дистанційного підвищення кваліфікації для педагога, за умови достатнього рівня володіння ним інформаційно-комунікаційними технологіями; гнучкість інформаційно-комунікаційної мережевої системи, її швидке реагування на освітній попит педагогічних працівників, врахування різних темпів навчання; інтеграція формальних і неформальних видів освіти, створення цілісного освітнього поля для навчання, самоосвіти та взаємонавчання педагогів; широке використання ІКТ

на будь-якому етапі професійної діяльності педагогічних працівників.

Лекції та семінари на курсах підвищення кваліфікації супроводжуються мультимедійними презентаціями. Перегляд відеофільмів, відеофрагментів уроків з наступним аналізом дає можливість відпрацьовувати сучасні технології, методи, прийоми та їх ефективно застосування на різних етапах навчально-виховного процесу. Це і мультимедійні презентації до уроків, дидактичні матеріали; тести, графічні зображення, таблиці, дидактичні ігри, фото, ілюстрації, інформаційні довідки, розробки виховних заходів.

Використання ІКТ у роботі педагога дає можливість:

- самоосвіти педагога, підвищення його професійного рівня;
- отримувати найсучаснішу інформацію по темі, оновлювати навчальний та дидактичний матеріал;
- мати доступ до методичної бази розробок;
- спілкуватися з колегами на різних форумах;
- публікувати свої матеріали та брати участь в обговоренні опублікованих матеріалів;
- брати участь в професійних конкурсах;
- обмінюватися досвідом з колегами з інших регіонів і країн.

Переваги та недоліки використання інформаційно-комунікаційних технологій

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні - одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. У вітчизняних навчальних закладах в останні

роки комп'ютерна техніка й інші засоби ІКТ стали все частіше використовуватися при вивченні більшості навчальних предметів.

При підготовці до уроку з використанням ІКТ викладач не повинен забувати, що це урок, а значить складає план уроку виходячи з його цілей, при відборі навчального матеріалу він повинен дотримуватися основних дидактичних принципів: систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості та ін. При цьому комп'ютер не замінює викладача, а тільки доповнює його.

Використання ІКТ дає можливість вирішувати такі актуальні питання:

- використовувати у навчанні здобутки новітніх інформаційних технологій;
- удосконалювати навички самостійної роботи учнів в інформаційних базах даних, мережі Інтернет;
- інтенсифікувати історичну освіту, поліпшити засвоєння учнями знань зі шкільного курсу історії, зробити процес навчання цікавішим і змістовнішим.

Використання ІКТ в комплекті з традиційним підручником сприяє наступному:

- забезпечує особистісно орієнтований та диференційований підхід у навчанні;
- забезпечує реалізацію інтерактивного підходу (постійне спілкування з ПК, постановка запитань, які цікавлять учня та отримання відповідей на них);

- підвищує пізнавальну активність учнів за рахунок різноманітної відео- та аудіо-інформації;
- здійснює контроль завдяки тестуванню і системи запитань для самоконтролю.

Враховуючи всі позитивні та негативні наслідки використання інформаційно-комунікаційних засобів можна зробити висновок, що вони є ефективними за умови поєднання з традиційними методами та сприяють якісному формуванню вмінь та навичок учнів.

Але, поряд з перевагами, виникають різні проблеми як при підготовці до таких уроків, так і під час їх проведення.

Існуючі недоліки та проблеми застосування ІКТ:

- відсутність комп'ютера в домашньому користуванні багатьох учнів і викладачів, час самостійних занять у комп'ютерних класах відведено далеко не у всіх навчальних закладах;
- у викладачів недостатньо часу для підготовки до уроку, на якому використовуються комп'ютери;
- недостатня комп'ютерна грамотність викладача;
- у робочому графіку викладачів не відведено час для дослідження можливостей Інтернет;
- існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ІКТ на уроках, викладач перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів.

Отже, на сучасному етапі інформатизації суспільства все більшого поширення в різноманітних сферах життя набувають комп'ютерні технології, вони виступають як один із інструментів

пізнання. Тому однією із задач сучасної освіти є підготовка викладача, який вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі, використовуючи сучасні комп'ютерні технології. Цей напрямок вважається перспективним, адже в цілому освіта характеризується як велика система, якісне функціонування якої неможливе без використання сучасних телекомунікаційних і комп'ютерних засобів зберігання, опрацювання, передавання, подання інформації.

Збільшення комп'ютерної техніки та подальше її вдосконалення поширює можливості викладачів використовувати комп'ютерні технології не тільки при вивченні інформатики, але й поєднанні викладання інших дисциплін із використанням ІКТ. Новітні розробки в цій галузі змінюють спосіб їх застосування при вивченні різних дисциплін у процесі навчання.

Нині відбувається активне впровадження в навчальний процес ІКТ, зокрема, мультимедіа та інтерактивних технологій. Застосування ІКТ у навчальному процесі дозволяє реалізувати ідеї індивідуалізації та диференціації навчання, що є основними завданнями сучасної системи освіти України.

3. Технології електронного навчання

Головною метою інформатизації освіти є формування інтелектуального потенціалу нації, двигуна наукового й соціально-економічного розвитку суспільства. Реалізація цієї мети передбачає розв'язок таких завдань:

1) модернізація змісту й технологій навчання, що відповідають сучасним освітнім пріоритетам та максимально використовують переваги ІКТ для підвищення якості освіти;

2) створення системи методичної підтримки навчання в умовах інформатизації навчального процесу;

3) підвищення кваліфікації, перепідготовки й підготовки педагогічних, адміністративних і інженерно-технічних кадрів, готових ефективно використовувати в навчальному процесі сучасні ІКТ;

4) формування та постійне розширення електронного освітнього простору із забезпеченням всіх взаємодій між учасниками навчального процесу;

5) розробка нормативної бази, створення системи проектування й керування процесом інформатизації;

6) забезпечення якості, стандартизації й сертифікації засобів ІКТ в освіті;

7) інформатизація процесу управління освітою.

У цьому зв'язку впровадження й розвиток технологій електронного навчання має широку перспективу, яку визначають не тільки технічні, економічні, соціальні, але й психолого-педагогічні чинники.

Розглянемо їх детальніше.

Революція в області ІКТ, зокрема мережних засобів комунікації, ліквідували просторові й часові бар'єри доступу до знань і створили

ефективні засоби для обробки інформації й здійснення інформаційного обміну.

Ваговим фактором впровадження й розвитку технологій електронного навчання є створення потужної технічної й інформаційної інфраструктури навчальних закладів із розвиненим інформаційно-навчальним середовищем, впровадження Інтернет технологій і створення комунікаційних мереж (глобальних, національних, кампусних, локальних). Нині вже створені й експлуатуються у освітніх закладах навчально-пізнавальні системи, доступ до яких здійснюється за допомогою локальних комп'ютерних мереж і мереж кабельного телебачення. Поява мультимедійних комп'ютерів і розробка програмних додатків до них, розвиток технічних засобів телекомунікації створили об'єктивні *технічні передумови* для розвитку електронного навчання.

Сьогодні стає очевидним, що основним показником економічного розвитку суспільства слід уважати підвищення якості підготовки кваліфікованих фахівців у різних областях суспільного життя. Якість освіти — головний складник людського капіталу, є основоположним елементом конкурентоспроможності та стійкого розвитку країни. Недостатній рівень якості освіти фахівців і їх кваліфікації відображуються, звичайно, на ефективності економіки. Модернізація освітніх процесів в інформаційному суспільстві спрямована, першорядно, на досягнення високого рівня якості освіти, яка є основоположним елементом конкурентоспроможності

людини в глобальному світі, а, тому, основним чинником економічного розвитку держави.

Впровадження технологій електронного навчання в навчальний процес створює додаткові умови для підвищення якості освіти за рахунок:

- розробки й використання інноваційних освітніх технологій навчання;
- диференціації навчально-виховного процесу для найбільш повного розвитку здатностей особистості, розкриття її творчого потенціалу;
- організації ефективної колективної навчальної діяльності, у тому числі екстериторіальної і спільної міжнародної (освіта без кордонів);
- розширення електронного простору й підвищення вільного доступу до інформаційних освітніх ресурсів;
- створення нового покоління електронних засобів навчального призначення;
- розвитку засобів оцінювання результатів навчальної діяльності та управління навчанням.

Отже, в інформаційному суспільстві якість освіти стає головним аргументом економічного розвитку суспільства в цілому, забезпечуючи такий рівень життєвої й професійної компетентності людини, яка б задовольняла, насамперед, її потреби, а також потреби суспільства і держави.

Необхідність впровадження цілісного педагогічного процесу, що готує фахівців широкого профілю, здатних орієнтуватися в багатьох напрямках людської діяльності й швидко самонавчатися є провідною метою модернізації системи освіти й основним психолого-педагогічним чинником розвитку електронного навчання.

Електронне навчання – нова форма організації навчального процесу, що базується на самостійній навчальній роботі тих, хто навчаються за допомогою розвинених електронних освітніх ресурсів. Середовище навчання характеризується тим, що студенти в основному, а часто й зовсім, віддалені від викладача в просторі й / або в часі, у той же час вони мають можливість у будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів електронних телекомунікацій.

Серед провідних психолого-педагогічних факторів розвитку технологій електронного навчання в інформаційному суспільстві акцентуємо увагу на таких:

- *спрямування освіти на всебічний розвиток його особистості;*
- *активізація навчальної діяльності студентів;*
- *реалізація педагогічного процесу на основі особистісно орієнтованої парадигми навчання;*
- *формування ідеології неперервної освіти;*
- *індивідуалізація навчального процесу;*
- *підвищення ролі самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів;*

- *впровадження інноваційних освітніх стандартів у змісті та методах їх навчання;*
- *створення інноваційного та професійно-спрямованого характеру змісту навчання.*

Відмінною рисою інформаційного суспільства є зростання інтересу до психологічних ресурсів людини як основи для всіх інших ресурсних складових людської цивілізації. Орієнтир на якогось середнього студента, що панував ще зовсім недавно в системах освіти багатьох країн світу, сьогодні не влаштовує не тільки того, кого навчають, але й державу. У сучасному інформаційному суспільстві в явній формі прослідковується залежність між успіхами майбутніх фахівців і рівнем їх *всебічного особистісного розвитку.*

Всебічний розвиток кожної окремої людини на основі його здібностей — це головний важіль подальшого прогресу суспільства, особливо в умовах переходу до суспільства знань, де успіх будь-якої виробничої діяльності й будь-якої сфери життєдіяльності більшою мірою залежатиме від рівня інтелектуального розвитку людини.

У період індустріального розвитку суспільства навчальний процес орієнтується на індивідуально-відчужену, інформаційну модель освіти, у якій домінуючою метою є одержання відповідних знань, умінь і навичок. Створюються однакові умови для всіх студентів, оскільки вважається, що вони повинні розвиватися лише під впливом соціально-організованих педагогічних дій, без достатнього

врахування і використання суб'єктного досвіду того, хто навчається, як активного творця власного розвитку (самоосвіти, самовиховання) [Ошибка! Источник ссылки не найден., С. 88]. Потреби особистості й індивідуальні здібності людини в цьому випадку не беруться до уваги. Централізований характер управління в освіті сприяв зростанню уніфікації як навчальних програм, так і засобів навчання, що приводило до тотального усереднення особистості.

Досліджуючи проблеми і протиріччя традиційних освітніх систем, Г.О.Балл робить висновок про те, що сьогодні традиційну систему освіти не можна кваліфікувати як гуманістичну, оскільки в ній домінують рецептивно-репродуктивні методи, спрямовані не на творчий розвиток студентів, а лише на засвоєння ними суми знань, умінь і навичок відповідно до навчальної програми. На його думку, гуманізм в освіті передбачає врахування індивідуальних особливостей кожного учня, зокрема, його прагнень і інтересів, рівня і якості його здатностей, типу темпераменту й чорт характеру [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Крім того, традиційна система освіти виявилася відірваною від практики, від тих проблем, які виникають у фахівців у процесі професійної діяльності в нових соціально-економічних реаліях, зокрема, на ринку праці. Це стримує поліпшення соціальних характеристик, які визначають адекватність рівня кваліфікації майбутніх фахівців прийнятим вимогам, соціальним нормам, державним освітнім стандартам.

Тому, на сучасному етапі розвитку освітніх систем, виникає необхідність нової парадигми освіти, головний зміст якої -

подолати орієнтацію традиційних освітніх систем на інформаційну модель навчання й змінити її на практично-орієнтовану. Такою парадигмою є *особистісно орієнтована парадигма навчання*, яка виражає тенденцію гуманістичної педагогіки. Особистісно орієнтоване навчання спирається на низку вихідних психолого-педагогічних принципів. Це принципи гуманізації, духовності, особистісного підходу, єдності соціалізації та індивідуалізації, партнерства, психологізації та екологізації.

Аналіз досліджень з проблем особистісно орієнтованої освіти дає підстави стверджувати, що даний підхід робить особистість студента з його внутрішніми потребами і мотивами, суб'єктивним досвідом і індивідуально-психологічними особливостями центральною фігурою в навчальному процесі, а саму навчальну діяльність спрямовує на опанування способами самостійного оволодіння знаннями та розвиток умінь застосування отриманих знань на практиці. При цьому основними завданням викладача повинні стати організація пізнавальної діяльності студентів і відбір відповідних *методів, форм і засобів навчання*.

Електронне навчання найбільш адекватне відтворює інтеграцію традиційної й дистанційної форм навчання. Воно інтегрує різні методи й форми навчального процесу та надає їм якісно новий рівень. З появою мережних засобів зв'язку як інноваційної платформи для розвитку електронного навчання почали швидко розвиватися нові (інтегративні) методи — методи е-навчання. До них відносяться такі: мультимедійні лекції, мультимедійні презентації

студентів, електронне тестування, метод „електронний портфель студента“, метод „електронний кейс“, метод телекомунікаційних проектів, ділові електронні ігри, проблемні дискусії тощо.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної теорії та практики електронного навчання дозволяє визначити *методичні переваги* використання електронних технологій для інтенсифікації навчального процесу.

Серед них виділяємо такі:

- висока мотивація студентів;
- підвищення рівня автономії навчальної діяльності студентів; методична різноманітність форм, методів, режимів, прийомів навчання;
- легкість в організації повторення вивченого матеріалу;
- модульність електронних навчальних матеріалів;
- цільове призначення та адекватність навчально-методичних і довідкових матеріалів рівню підготовки студентів;
- моделювання особистісного й професійно значущого контексту навчальної діяльності;
- формування індивідуальних стратегій, способів та прийомів самонавчання.

Вважають, що існує лише один спосіб реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні - зробити навчання сферою самоствердження особистості. Такий підхід ставить завдання виявлення індивідуальних особливостей студентів (своєрідність сприйняття, мислення, пам'яті, уяви, інтересів, нахилів, здібностей

та ін.), і за своєю суттю припускає потребу *індивідуалізації навчального процесу*.

Впровадження в навчально-виховний процес навчальних закладів різного рівня акредитації широкого спектра електронних технологій навчання суттєво впливають на індивідуалізацію навчального процесу за рахунок деяких психологічних факторів:

- урахування функціональних процесів психіки і відповідних їм пізнавальних процесів;
- адекватності форми навчання і типу занять, на яких будуть застосовані електронні засоби навчального призначення;
- забезпечення різних рівнів автономії студентів в інформаційно-навчальному середовищі;
- реалізації відповідних стратегій керування навчально-пізнавальною діяльністю студентів;
- підвищення позитивної внутрішньої мотивації завдяки неупередженості, позитивним коментарям викладача щодо їх навчальних досягнень;
- урахування вікових особливостей студентів і їх потреб у майбутній професійній діяльності;
- активізація інтелектуальних і емоційних процесів сприйняття, розуміння, осмислення й інтерпретації навчального матеріалу завдяки інтеграції вербальної, візуальної і аудіюваної інформації;
- встановленню балансу між видами навчально-пізнавальної діяльності та раціональним застосуванням певних технологій;

- урахування доцільності форм представлення навчального матеріалу, що відбирається, психолого-педагогічним особливостям контингенту студентів;
- зниження ролі суб'єктивного фактору завдяки об'єктивним методам контролю;
- передбачення відповідного рівня підготовки студента до продуктивної самостійної навчально-пізнавальної діяльності.
- створення позитивного емоційного фону за рахунок конфіденційності та об'єктивності оцінки навчальних досягнень студентів.

Досвід застосування технологій електронного навчання дозволяє зробити ряд висновків.

По-перше, організація навчального процесу на базі використання технологій електронного навчання створює умови для збільшення обсягу індивідуальної роботи, формування у студента індивідуальних стратегій, способів і прийомів самонавчання, які сприятимуть особистісному зростанню.

По-друге, застосування технологій електронного навчання є основою для посилення позитивної процесуальної мотивації учіння, тому значніше сприяє активізації студентів.

По-третє, навчаючись за технологією електронного навчання, студенти набувають знання та вміння в процесі планування та виконання практичних завдань, моделюють умови професійної діяльності майбутнього фахівця.

Контрольні питання

1. Що розуміють під поняттям «Інформаційне середовище»?
2. Які напрямки використання ІКТ в управлінській діяльності?
3. Які напрямки використання ІКТ в методичній роботі?
4. Які напрямки використання ІКТ у психологічній роботі?
5. Які засоби містять ІКТ?
6. Які технології відносять до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій?
7. Які можливості надає використання ІКТ у роботі викладача?
8. Які переваги використання ІКТ у роботі викладача?
9. Які проблеми чи недоліки використання ІКТ у педагогічній діяльності?
10. Яка головна мета інформатизації освіти?
11. Чому сприяє впровадження технологій електронного навчання в навчальний процес?
12. В чому сутність електронного навчання?